

Enzo Bianchi

Ηγούμενος της μοναστικής κοινότητας του Bose (Magnano, Ιταλία)

Η ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ*

Che fece... il gran rifiuto

*Σε μερικούς ανθρώπους έρχεται μια μέρα
που πρέπει το μεγάλο Ναι ή το μεγάλο το Όχι
να πούνε. Φανερώνεται αμέσως όποιος το 'χει
έτοιμο μέσα το Ναι, και λέγοντάς το πέρα*

*πηγαίνει στην τιμή και στην πεποίθησί του.
Ο αρνηθείς δεν μετανοιώνει. Αν ρωτιούνταν πάλι,
όχι θα ξανανέλεγε. Κι όμως τον καταβάλλει
εκείνο τ' όχι -το σωστό- εις όλην την ζωή του.
Κ. Π. Καβάφης (1901)*

«Κι όμως τον καταβάλλει εκείνο τ' όχι -το σωστό- εις όλην την ζωή του». Με αυτούς τους στίχους τελειώνει ο Καβάφης το προφητικό ποίημά του με τίτλο «Che fece... il gran rifiuto» (1901). Από καιρό ήθελα να εκφράσω τη βεβαιότητά μου ότι η ελληνική κρίση δεν είναι ούτε δημοσιονομικό ούτε οικονομικό ζήτημα αλλά πολιτικό και, ακόμη βαθύτερα, ηθικό και πολιτισμικό. Τώρα που το δημοψήφισμα τους ανάγκασε όλους, εκόντες άκοντες, να αντιμετωπίσουν το ερώτημα τι θέλουν να κάνουν όχι τόσο με το δημόσιο χρέος ενός κράτους οικονομικά αδύναμου όσο με την κοινή ευρωπαϊκή προοπτική, μια οδυνηρή έκκληση που διατυπώνεται αυτές τις κρίσιμες ώρες από είκοσι έλληνες θεολόγους και ακαδημαϊκούς**, με ωθεί να ενώσω τη φωνή και τη σκέψη μου με αυτούς που πασχίζουν με όλες τους τις δυνάμεις ώστε αυτό το «σωστό όχι» να μην «καταβάλλει εις όλην την ζωή τους» εκείνους που το πρόφεραν ελεύθερα και δημοκρατικά.

«Η ελληνική κρίση είναι μια κρίση ευρωπαϊκή» υπογραμμίζουν οι συντάκτες της έκκλησης, και ως τέτοια πρέπει να αντιμετωπιστεί: «μόνο σε ευρωπαϊκό επίπεδο μπορούν να τεθούν τα θεμέλια για μια βιώσιμη και οριστική λύση της παρούσας προβληματικής, ζημιογόνας και ιδιαίτερα επικίνδυνης κατάστασης». Η αντιμετώπιση του προβλήματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν σημαίνει εμπιστοσύνη σε ευρωπαϊκούς θεσμούς που δεν λαμβάνουν υπόψη τους τους πολίτες ή σε παγκόσμια κέντρα χρηματοπιστωτικής εξουσίας που αποφασίζουν για λογαριασμό ή εις βάρος ενός λαού, ο οποίος όχι μόνο ανήκει στην Ευρώπη αλλά αποτελεί μια από τις ιστορικές και πολιτισμικές της μήτρες. Πού είναι όλοι αυτοί που φώναζαν να ενταχθεί η αναφορά στις «χριστιανικές ρίζες της Ευρώπης» στο ευρωπαϊκό Σύνταγμα; Γιατί δεν ακούμε τις ίδιες φωνές να επικαλούνται τις χριστιανικές αξίες της αλληλεγγύης, της μέριμνας για τους πιο φτωχούς, για την συμπαράταξη στο πλευρό του πλησίον που βρίσκεται σε δυσκολία;

Και γιατί άραγε σιωπούν πολλές από εκείνες τις φωνές που, για να εμποδίσουν την εισαγωγή ομολογιακών όρων στο Σύνταγμα, επικαλούνταν εύλογα την ποικιλία των πολιτισμικών θεμελίων της ηπείρου μας, τονίζοντας κυρίως τη συμβολή της Αθήνας και του προχριστιανικού και χριστιανικού της πολιτισμού; Γιατί τα κυρίαρχα επιχειρήματα σήμερα είναι μόνο χρηματοπιστωτικού -μάλλον και λιγότερο οικονομικού- χαρακτήρα, και μάλιστα μονόπλευρα; Μπορούμε να αποδεχθούμε ότι τα μοναδικά θεμέλια του κοινού ευρωπαϊκού μας σπιτιού είναι οι αγορές και οι παράμετροί τους;

Οι συντάκτες της ελληνικής έκκλησης που αυτοπροσδιορίζονται ως «Χριστιανοί και υπεύθυνοι πολίτες» με «διαφορετικές πολιτικές και ερμηνείες για το ποιες μπορούν να είναι οι αποτελεσματικές λύσεις», δεν αρνούνται ότι δεν στάθηκαν «πάντα στο ύψος των περιστάσεων» και δεν προχώρησαν «στην απαιτούμενη αυτοκριτική», κατά την περίοδο της Μεταπολίτευσης που ακολούθησε την αποκατάσταση της Δημοκρατίας το 1974. Και εδώ αξίζει να λεχθεί ότι η ενοχοποίηση της νοσηρής διακυβέρνησης του ελληνικού Κράτους κατά τις τελευταίες δεκαετίες με υπεραπλουστευτική ευκολία παραθεωρεί την επίπονη προσπάθεια και τις αντιφάσεις μιας χώρας που χρειάστηκε να ανακαλύψει εκ νέου εκείνο το δημοκρατικό πολίτευμα, που είχε γεννηθεί σ' αυτό τον τόπο δύομισι χιλιάδες χρόνια και καταλύθηκε από ένα δικτατορικό καθεστώς το οποίο απολάμβανε την ανοχή αν όχι την ενθάρρυνση άλλων κρατών, ευρωπαϊκών και μη. Ούτε μπορεί κανείς να θεωρήσει αβάσιμη την ανησυχία που εκφράζουν οι ακαδημαϊκοί συντάκτες της έκκλησης ότι «οι πολιτικές που προτείνονται από τους εταίρους μας επικεντρώνονται στην ανάγκη για μεταρρυθμίσεις, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τις συστημικές αιτίες της κρίσης, την κρίση χρέους και την ανάγκη να αντιμετωπιστούν οι σοβαρές ανθρωπιστικές συνέπειες των αναποτελεσματικών νεοφιλελεύθερων πολιτικών που εφαρμόστηκαν τα τελευταία χρόνια».

Αυτοί οι ορθόδοξοι χριστιανοί -ας μην λησμονούμε ότι η ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος είχε ταχθεί ανοιχτά υπέρ του «ναι» στο δημοψήφισμα- απευθύνουν έκκληση κυρίως σε όλους εκείνους που μοιράζονται την ίδια πίστη υπενθυμίζοντας ότι «στην πορεία της σύγχρονης διαχριστιανικής συνεργασίας τους, οι Εκκλησίες συνέβαλαν στην καλλιέργεια και στην εδραίωση ενός ευρύτερου οικουμενικού πνεύματος συμφιλίωσης και συνεργασίας, εξαιρετικά αναγκαίου και σημαντικού τόσο για την Ευρώπη. Αυτό το πνεύμα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό σε καιρούς προκλήσεων, όπως μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου και την περίοδο άνοδο του διχαστικού κλίματος του Ψυχρού Πολέμου ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση. Από τότε οι εκκλησίες έχουν εργαστεί για την υποστήριξη μιας προοδευτικής και μερικές φορές ακόμη και ριζοσπαστικής χριστιανικής πνευματικής προσέγγισης στην αντιμετώπιση των κοινωνικών, πολιτικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων». Πιστεύω ότι σε

αυτή τη νέα χιλιετία και σε αυτές τις τελευταίες δεκαετίες οι χριστιανικές Εκκλησίες και οι ηγεσίες τους -ας θυμηθούμε, για παράδειγμα, τις εμβληματικές φυσιογνωμίες του πάπα Φραγκίσκου και του πατριάρχη Βαρθολομαίου- όχι μόνο υποστηρίζουν αλλά στάθηκαν πρωτοπόροι στην οδό προς την ειρήνη, τη δικαιοσύνη και την προστασία του περιβάλλοντος ανοίγοντας ως σκαπανείς νέους ορίζοντες στην αναζήτηση της καλύτερης δυνατής ειρηνικής συνύπαρξης, διατηρώντας ζωντανό τον ηθικό και πνευματικό πλούτο του παρελθόντος, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των σημερινών ανδρών και γυναικών και πασχίζοντας με ζήλο για το καλό των μελλοντικών γενεών, στις οποίες οφείλουμε να παραδώσουμε την κληρονομιά που παραλάβαμε και η οποία αποτελεί τη μόνη πραγματική οφειλή μας απέναντί τους, δηλαδή έναν πλανήτη βιώσιμο και γόνιμο.

Υπό αυτή την έννοια πιστεύω πως δεν είμαι ο μόνος ανάμεσα σε ανθρώπους εντός και εκτός Εκκλησίας, Έλληνες και Ευρωπαίους, που νιώθουν δικές τους τις ακόλουθες φράσεις των συντακτών της έκκλησης: «αναγνωρίζουμε όλοι μας πως η θέση της Ελλάδας πρέπει να είναι εντός της ευρωπαϊκής οικογένειας, θέση που αντιπροσωπεύει τη συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων πολιτών. Καλούμε για δράσεις που μπορούν να εξασφαλίσουν την ευρωπαϊκή ταυτότητα της χώρας μας, στη βάση των αρχών της δημοκρατίας, της αλληλεγγύης, της κοινωνικής δικαιοσύνης, της αξιοπρέπειας, του αμοιβαίου σεβασμού και της εφαρμογής των ευρωπαϊκών αρχών. Με βάση αυτούς τους ακρογωνιαίους λίθους της ενότητας, της συνεργασίας και της κοινής προόδου των λαών της Ευρώπης, σας προσκαλούμε να εργαστούμε από κοινού για να διασφαλίσουμε τις αξίες αυτές. Γιατί σε αυτές τις αξίες αναγνωρίζουμε τις θεμελιώδεις αρχές της κοινής πολιτιστικής, θρησκευτικής και ανθρωπιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης. Αυτή η κληρονομιά πρέπει να διαφυλαχθεί πάση θυσία ενάντια σε εκείνες τις δυνάμεις που θέτουν την κοινή ειρηνική μας συνοδοιπορία σε σοβαρό κίνδυνο. Δυνάμεις που επιβάλλουν τη θεοποίηση των αγορών και στοχεύουν στην αναβίωση θλιβερών στιγμών της ιστορίας της ηπείρου μας».

Ναι, από μας εξαρτάται, από τον καθέναν από μας, αν αυτό το «σωστό όχι» που διακήρυξε ο ελληνικός λαός θα αποτελέσει το πρώτο βήμα προς ένα αταλάντευτο και ομόθυμο «ναι» για το τωρινό και μελλοντικό καλό του κοινού ευρωπαϊκού μας σπιτιού.

* Το άρθρο αναδημοσιεύεται στο Amen.gr από την εφ. *La Stampa* (12.7.2015). Μετάφραση από τα ιταλικά: Παναγιώτης Αρ. Υφαντής.

** Πρόκειται για την ανοιχτή επιστολή «Ένα Χριστιανικό Κάλεσμα σε Καιρούς Κρίσης στην Ευρώπη». Βλ. <http://www.amen.gr/article/anoixti-epistoli-gia-tin-ellada-kai-tin-evropi>